

**DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT**

Statsråden

Stortinget
Karl Johansgate 22
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

18/2967-

23. mai 2018

Spørsmål til skriftlig besvarelse nr. 1562 om en samlet nasjonal oversikt over antall lærere som må ta videreutdanning og en plan for å komme i mål innen 2025 fra stortingsrepresentant Eirik Faret Sakariassen til kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore Sanner

Regjeringen gjennomfører en politikk for økt kompetanse og kvalitet i skolen, slik at vi kan skape et utdanningsløp som skaper muligheter for alle barn får, uavhengig av bakgrunn. Hvis vi skal få til dette er gode og kompetente lærere avgjørende.

Det viktigste for at vi skal få en skole hvor elevene lærer mer, er lærere som har god pedagogisk kompetanse og solid faglig kompetanse. Skjerpingen av kompetansekravene i sentrale fag må sees i sammenheng med regjeringens satsing på fagkompetanse og videreutdanning av lærere. Regjeringen la høsten 2014 frem strategien *Lærerløftet – På lag for kunnskapsskolen*. I strategien sto det blant annet:

«Gode lærere behersker faget sitt godt, skaper et positivt klima i klasserommet og varierer undervisningen ut fra elevenes behov. De har også kunnskap om grunnleggende ferdigheters betydning for læring. En kartlegging fra 2014 viser at mange lærere i grunnskolen i for liten grad har fordypning i undervisningsfagene sine.

Regjeringen vil at alle lærere i grunnskolen som underviser i de sentrale fagene matematikk, engelsk, norsk, samisk og norsk tegnspråk, skal ha fordypning i faget. For å nå dette målet, vil regjeringen skjerpe kompetansekravene og gjennomføre en omfattende satsing på videreutdanning for lærere.»

Dette har regjeringen fulgt opp. Kompetansekravene er skjerpet, og lærere som er utdannet før 1. januar 2014, har dispensasjon fra kravet frem til 1. august 2025. Regjeringens mål er at alle skoler skal kunne oppfylle kravet om fagkompetanse i norsk, matematikk og engelsk innen 2025. Den statlige satsingen på videreutdanning er trappet kraftig opp for å legge til rette for dette. Disse tiltakene har et flertall i stortinget sluttet seg til. Det er viktig med forutsigbarhet og langsiktighet for kommuner, skoler og lærerne. Jeg er derfor glad for at et flertall i stortinget holder fast ved de krav og mål som er satt.

Videreutdanningen for lærere kan gjennomføres på flere måter, nettopp for å kunne tilpasses læreren og skolen. De ulike modellene skal gjøre det mulig å gjennomføre videreutdanningen for flest mulig av lærerne med behov eller ønske om videreutdanning og fordypning.

Strategien *Kompetanse for kvalitet* ble utarbeidet i fellesskap av Kunnskapsdepartementet, KS, Utdanningsforbundet, Norsk Lektorlag, Skolenes landsforbund, Skolelederforbundet og Nasjonalt råd for lærerutdanning. Målet er at videreutdanning for lærere skal bidra til god faglig og pedagogisk kvalitet i grunnopplæringen for å styrke elevenes læring. Undersøkelser viser at lærere som tar videreutdanning mener de blir bedre til å undervise, at elevene lærer mer, at de har blitt mer engasjerte i jobben sin og kommer til å endre egen undervisning som følge av studiene. Det er utbredt enighet om at høy faglig kompetanse har stor betydning for elevenes utbytte av opplæringen. Det er derfor kompetansekravene gjelder alle lærere som underviser i norsk, matematikk og engelsk, og ikke bare nyutdannede lærere. Jeg oppfatter det også som et positivt signal at lærerne etterspør videreutdanning som aldri før. Jeg understreker at kompetansekravene ikke innebærer en plikt til videreutdanning for lærerne.

Kompetansekravene og videreutdanning er viktig for norsk skole. Jeg vil berømme lærere, kommuner og lærerutdanningene for den innsatsen de legger ned for å skape en skole med enda flere og enda bedre lærere.

En samlet nasjonal oversikt over antall lærere som må ta videreutdanning

I Grunnskolens informasjonssystem (GSI) har vi fullstendig oversikt over antall lærere i fagene norsk, matematikk og engelsk som trenger å ta videreutdanning dersom de ønsker å undervise i disse fagene også etter 2025. I inneværende skoleår underviser om lag 7800 lærere i norsk, 10000 lærere i matematikk og 9900 lærere i engelsk uten at de har tilstrekkelig fordypning i det aktuelle faget. Denne oversikten oppdateres hver høst, slik at vi kan se utviklingen fra det ene året til det neste.

Plan for å nå målene innen 2025

Etter at regjeringen satte i gang sin historiske satsing på videreutdanning, har antallet lærere som underviser i fagene norsk, matematikk og engelsk uten å ha tilstrekkelig antall studiepoeng gått ned år for år. I tabellen under ser vi utviklingen siden 2015, da GSI begynte å samle inn denne informasjonen:

Tabell 1 Antall lærere som mangler 30 stp (barnetrinn) og 60 stp (ungdomstrinn)

	2015-16	2016-17	2017-18
Norsk	9 544	8 770	7 819
Matematikk	12 399	11 430	10 032
Engelsk	11 312	10 955	9 860

Vi har sett en nedgang i antall lærere som underviser uten tilstrekkelig kompetanse i alle de tre fagene norsk, matematikk og engelsk. Fra skoleåret 2015–16 til 2017–18 har det blitt 18 prosent færre lærere som mangler kompetanse i norsk, 19 prosent i matematikk og 13 prosent i engelsk. Med den trenden vi ser nå, ligger vi an til at så å si alle som trenger det, vil kunne få videreutdanning i disse fagene innen 2025. Det forutsetter at kommunene fortsetter å godkjenne søknader om videreutdanning i samme takt som nå. Fortsatt satsing på videreutdanning vil dermed sikre at vi når målene våre om at alle som underviser i norsk, matematikk og engelsk har minst 30 studiepoeng i disse fagene i barneskolen, og 60 studiepoeng i ungdomsskolen.

Stortinget har vedtatt at det fra høsten innføres en minstenorm for lærertetthet. Lærernormen krever at antall elever per lærer i ordinær undervisning i gjennomsnitt ikke er mer enn 16 på 1.-4. trinn og 21 på 5.-7. trinn og ungdomstrinnet. Fra høsten 2019 er målet at normene skal være hhv. 15 og 20. En del skoler vil da behøve flere lærere på et eller flere hovedtrinn. Dette vil skolene og kommunene kunne løse enten med nyansettelser, ved å flytte lærerårsverk mellom hovedtrinn innad på en enkelt skole, eller ved å flytte lærerårsverk mellom skoler innad i hver enkelt kommune. Målet med lærernormen er flere lærere i skolen slik at elevene får et bedre tilbud. Det er for tidlig å si noe om hvordan denne normen vil påvirke sammensetningen av lærermassen. Kompetansekravene står likevel fast. Den viktigste enkeltfaktoren for å styrke elevenes læring er en god lærer, med høy faglig og pedagogisk kompetanse.

Nasjonal oversikt over estimerte økonomiske og kvalitetsmessige konsekvenser

I Prop. 82 L (2014–2015) ble ulike konsekvenser av innføringen av kompetansekrav utredet. Der ble det vurdert at lovforslaget og den varslede satsingen på videreutdanning ville øke behovet for vikarer i grunnskolen i en periode på 10–15 år. Skoleeier har ansvar for å ha riktig og nødvendig kompetanse i virksomheten etter opplæringsloven § 10-8. Departementet går ut fra at skoleeier gjør det de kan for å tilsette vikarer med best mulig kompetanse. Likevel vil videreutdanningssatsingen kunne føre til at noen elever får opplæring av en dårligere kvalifisert lærer enn den læreren de vanligvis har i den perioden læreren videreutdanner seg. Slik departementet vurderer det, må hensynet til kompetanseheving og læreren sin mulighet til å videreutdanne seg veie tyngre her. På sikt vil kompetansehevingen blant lærere føre til at flere elever vil få undervisning av lærere med god kompetanse i fagene de underviser i.

Tall fra GSI viser at bruken av ukvalifisert undervisningspersonell, altså personer som ikke oppfyller kravene for å bli ansatt som lærer, økte med 1,2 prosentpoeng i perioden 2013–2017. Denne andelen har imidlertid flatet ut det siste året. Andelen undervisningsårsverk gitt

av ukvalifiserte ligger nå på 4,4 prosent av alle undervisningsårsverk. Å frykte at regjeringens satsing på videreutdanning «svekker kvaliteten i undervisningen for en generasjon av barn», er galt, når vi vet at 95,6 prosent av årsverkene gis av kvalifiserte lærere, altså lærere som oppfyller kravene for tilsetting.

Det er viktig å huske på at disse videreutdanningene er deltidsstudier. De som er innenfor den såkalte vikarordningen, som omfatter 70–75 prosent av deltakerne, skal ha vikar for 37,5 prosent av stillingen sin. Øvrige 12,5 prosentene av studiet skal gjennomføres utenom arbeidstiden, slik at de samlet jobber 62,5 prosent av normal stilling. De øvrige deltakerne er på det vi kaller stipendordningen, og tar utdanningen helt ved siden av jobben.

Deltakerundersøkelsen blant lærerne i videreutdanningen viser at skolene oftest setter inn andre lærere ved skolen som vikarer de timene deltakerne er fraværende. Det er altså ikke slik at videreutdanningen hovedsakelig fører til at elevene får undervisning av ukvalifiserte vikarer utenfra.

Med tanke på finansiering, er grunnsatsen for vikarkostnader er 640 000 kroner. For matematikk og naturfag er den statlige andelen 75 prosent av grunnsatsen, for øvrige fag er andelen 60 prosent. For øvrige fag dekker skoleeieren 15 prosent. De resterende 25 prosentene er lærerens bidrag i form av bruk av egen tid. Skoleeier dekker kostnader til reise, opphold og læremidler. Regjeringen har i 2018 styrket satsingen på videreutdanning med 200 millioner kroner, til over 1,6 milliarder kroner. Dette har gitt flere studieplasser, og ny rekord i antall lærere som får videreutdanning.

Med hilsen

Jan Tore Sanner